

INSTITUT FOR PLANTEPATOLOGI

Månedsoversigt over plantesygdomme

552. September 1984

Der blev for september måned modtaget indberetninger fra 81 medarbejdere.

Vejret var i september måned køligt og med nedbør over normalen i alle landsdele. For Jylland-Øerne faldt der i alt 104 mm mod normalt 72 mm.

Temperaturen. De enkelte ugers middeltemperatur blev med normalen i ( ): 11,9 (14,1), 12,1 (13,3), 11,6 (12,4), 10,5 (11,4).

Nedbøren faldt som nævnt rigeligt over hele landet. Fordelingen i de enkelte amtskommuner blev med normalen i ( ): Nord-

jylland 97 (73), Viborg 122 (77), Århus 95 (69), Vejle 97 (78), Ringkøbing 140 (87), Ribe 119 (87) og Sønderjylland 121 (78). Jylland i alt 113 (78). Fyn 79 (58), Vestsjælland 95 (58), Frederiksborg-København-Roskilde 94 (63), Storstrømmen 71 (59), Øerne i alt 84 (59) og Bornholm 104 (63).

SYGDOMME PÅ LANDBRUGSPLANTER

KORN OG GRÆS

Meldug (*Erysiphe graminis*). Poul E. Andersen, Horsens skriver, at der i lighed med sidste år også her sidst i september måned kan ses fra svage til stærke meldugangreb på spildkornplanter af vinterbyg.

Byggens bladpletsyge (*Drechslera teres*). Erik Skov Nielsen, Nykøbing Falster, skriver, at der på spildkornplanter af byg kan findes lidt angreb af bladpletsygen (nettypen).

BEDEROER

Magnesiummangel er i de fleste egne af landet kun set med svage ubetydelige angreb. Carsten A. Nielsen, Rønde, skriver, at magnesiummangel dér på egnen har været ret udbredt i bederoemarkerne. Kr. Brødsgaard, Ejby, skriver, at der i adskillige bederoemarker kan ses små gule pletter, hvor der ved nærmere eftersyn ses de typiske magnesiummangelsymptomer på det enkelte blad. N. O. Larsen, Frederikssund, skriver, at der stort set kun kan ses magnesiummangel på de sandede jorde og i forbindelse med lave reaktionstal. Fra Lolland-Falster skriver Kaj N. Eriksen, Nykøbing Falster, at der i enkelte bederoemarker kan ses svage symptomer på magnesiummangel.

Hjerte- og tørforrådnelse (bormangel) er set med lidt mere udbredte angreb end i de nærmest foregående år, men dog fortrinsvis med svage angreb.

Virusgulsot (Beta virus 4) har i hele september måned kun været meget svagt til stede i de allerfleste bederoemarker. Angrebene bedømmes overalt i landet som svage og uden større betydning for udbyttet. H.-P. Nielsen, Bjerringbro, skriver således, at virusgulsot har bredt sig en del i løbet af september måned, idet pletterne øges i omfang. Angrebet får dog ikke den store betydning, idet topudbyttet i år vil blive stort og af god kvalitet. Fra Salling-Fjends området skriver Jørgen Kristensen, Skive, at virusgulsotangrebet ikke er så udbredt, som det har været i de foregående år. Anders Fredenslund, Holstebro, skriver ligeledes kun om få og svage virusgulsotangreb i dette efterår. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver, at virusgulsot har bredt sig noget i løbet af september, men fortsat er af beskedent omfang. A. S. Asmussen, Svendborg, omtaler ligeledes kun svage angreb i mange marker. Kun i enkelte marker kan angrebet betegnes som kraftigt. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at virusgulsot har kunnet findes i de fleste bederoemarker, men at pletterne har været meget afgrænsede, kun omfattende 10-20 planter, samtidig med at der kun findes få pletter i markerne. Erik Skov Nielsen, Nykøbing Falster, skriver, at der i bederoemarkerne kan ses enkelte pletter med virusgulsot, men at det er de færreste pletter, som er over 3 m i diameter. Kaj N. Eriksen, Nykøbing Falster, skriver ligeledes kun om meget få og små pletter af virusgulsot i sukkerroerne. Forekomsten af ferskenlus var dog også usædvanlig lille i år.

Pletsimmel (Ramularia betae) er set i en del bederoemarker, men primært kun med svage angreb.

Meldug (Erysiphe betae) begyndte i august måned at vise sig i en del bederoemarker, men det kølige, fugtige vejrlig, navnlig

her i september måned, har gjort, at angrebet er uden større betydning og med langt svagere angreb end i 1983. Carsten A. Nielsen, Rønde, skriver således, at meldugangrebet er langt svagere, end det var sidste år. Erik Skov Nielsen og Kaj N. Eriksen, Nykøbing Falster, skriver begge, at der kan ses spredte svage meldugangreb i de fleste bederoemarker.

KÅLROER, RAPS O.A. KORSBLOMSTREDE

Iltmangel. N. O. Larsen, Frederikssund, skriver, at de tidligst såede vinterrapsmarker (15.-20. august) er meget kraftige, men uensartet fremspiret. Planterne står i disse marker med både gule og røde, misfarvede blade. De senere såede marker (efter 1. september) klarer sig meget dårligt pga. for meget vand, og dermed iltmangel.

Magnesiummangelsymptomer i kålroer har forekommet yderst sjældent i dette efterår. H.-P. Nielsen, Bjerringbro, skriver således, at der kun er set lidt magnesiummangel på de lettere jorde. Anvendelsen af dolomitmalk de senere år på lokaliteter med lave magnesiumtal har så godt som overalt udryddet sygdommen. N. O. Larsen, Frederikssund, skriver, at der er set noget magnesiummangel i kålroerne, men kun i forbindelse med lave reaktionstal.

KARTOFLER

Vådforrådnelse (Bakteriose) har været uden større betydning i september måned. Aage Bach, Tylstrup, skriver således, at der ikke ved optagningen er set vådforrådnelse af betydning. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver, at de foreløbige iagttagelser tyder på, at vådforrådnelse er af et ubetydeligt omfang. Peder Stendevad, Grindsted, skriver, at der i en del

kartoffelpartier, hvor der er sortben i marken, nu er set en del vådforrådnelse. I enkelte meristemformerede partier ses angrebet også.

Kartoffelskurv (Streptomyces scabies) er set med ret udbredte angreb, men dog fortrinsvis svage angreb. Angrebene betegnes som noget svagere end i 1983. Aage Bach, Tylstrup, skriver, at der endnu ikke findes optællinger i partierne, men at det er det umiddelbare indtryk, at der kun er tale om svage angreb. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver, at angreb af kartoffelskurv synes at være relativt svagt, men at der også kan forekomme ret kraftige angreb, navnlig i sorten Bintje. Svend Eg, Brande, skriver, at kartoffelskurven dér på egnen er meget udbredt, men at der dog er store variationer i angrebens styrke fra mark til mark samt fra sort til sort. Peder Stendevad, Grindsted, skriver, at kartoffelskurv er ret udtalt i en del partier. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at kartoffelskurven er set flere steder, og angrebet har dér udviklet sig i det tørre vejr i august måned.

Kartoffelskimmel (Phytophthora infestans) på knolde har hovedsageligt kun optrådt med svage angreb. Aage Bach, Tylstrup, skriver, at hvor der er foretaget en god hypning, synes der ikke at have været væsentlige angreb, selv i parceller hvor toppen er nedvisnet pga. skimmelangreb. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver, at kartoffelskimmel på knoldene praktisk talt ikke er set, hvilket er helt usædvanligt. Peder Stendevad, Grindsted, skriver, at der i enkelte partier, hvor man er kommet for sent med bekæmpelsen, nu kan ses angreb på knolde.

Rodfiltsvamp (Rhizoctonia solani) er noget mere udbredt end i de foregående år, dog fortrinsvis med svage angreb. Aage Bach, Tylstrup, skriver, at der er svage angreb i de fleste kartoffelpartier, men at bedømmelse og optællinger endnu ikke er foretaget. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver, at sklerotier på knoldene synes at være af beskedent omfang i år. Svend Eg, Brande, skriver, at sklerotierne især kan findes på knoldene, der har fået lov til at ligge i jorden i lang tid efter nedvisningen. Peder Stendevad, Grindsted, skriver, at sklerotier på kartoflerne ikke er noget problem i år, men at der kan ses deforme knolde, antagelig fra kartoffeltoppe angrebet af Rhizoctonia. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at rodfiltsvampens hvilelegemer kan ses flere steder på de optagne kartofler, men dog med varierende styrke fra sted til sted. N. O. Larsen, Frederikssund, skriver, at det kølige vejr i maj-juni måned gav en del sekundær rodfiltsvamp på rødderne og udløberne, men at der ikke kan findes meget på de knolde, der er taget op nu.

Ole Bagger

SKADEDYR PÅ LANDBRUGSPLANTER

=====

KORN OG GRÆS

Agersnegle (Agriolimax spp.). Poul E. Andersen, Horsens, skriver, at der sidst i september måned blev set svage angreb af snegle i nyfremspirede hvedemarker. Der var tale om traditionel såning.

Knoporme (Agrotis segetum). R. Munch Andersen, Odense, skriver, at der i et par sent såede majsmarker har været stærke angreb, således at majsens er knækket ned i store dele af markerne.

BÆLGPLANTER

Stængelnematoder (Ditylenchus dipsaci) har kun optrådt med yderst få og svage angreb.

Kløversnudebiller (Apion spp.) har optrådt ret udbredt, men dog fortrinsvis med svage angreb. Anders Aage Kuhr Laier, Viborg, skriver, at der i mange kløvergræsmarker, især kløverudlægsmarker, er set stor skade på kløverbladene. I et enkelt tilfælde med kløverudlæg var der næsten ingen kløverblade tilbage, kun stilkene. Frits Christensen, Åkirkeby, skriver, at angreb af kløversnudebiller er almindelig forekommende i mange kløverudlæg sidst i september måned, men dog fortrinsvis med svage angreb.

Bladrandbiller (Sitona spp.) var meget udbredte og til tider med meget kraftige angreb. Angrebene bedømmes som de kraftigste i de sidste mange år. Jens Kirkegaard, Brædstrup,

skriver, at der i udlagte kløvergræsmarker har såvel hvidsom rødkløver været stærkt medtaget efter gnav af bladrandbillerne. Angrebene har været ret generende pga. den i forvejen svage kløverbestand efter høst af dæksæden. Bekæmpelse er dog kun praktiseret i enkelte tilfælde. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver, at skaden på ærter har været ubetydelig, måske pga. af den store bladmasse, men billerne har gjort en del skade på kløveren i de nye udlægsmarker. A. S. Asmusen, Svendborg, skriver, at udlægskløveren ofte har været stærkt beskadiget af bladrandbiller. I de fleste tilfælde har bekæmpelse dog ikke været nødvendigt. Leif Ejlebjerg Jensen, Sorø, skriver, at der har været ualmindelig mange biller i år. Spildærter er næsten afløvet, medens rødkløver ligeledes har været helt "levende". Jørgen Dabelsten Hansen, Næstved, skriver, at der har været meget stor forekomst af bladrandbiller i ærtemarker, både ved høst og nu i stubresterne og på spildplanterne. H. Møller Andersen, Karise, skriver fra Stevns, at det nye udlæg af kløver er meget stærkt begravet. Claus S. Madsen, Roskilde, omtaler ligeledes kløvergræsmarker fordelt over hele området som kraftigt angrebet af bladrandbiller. Frits Christensen, Åkirkeby, skriver, at angreb af bladrandbillerne er almindeligt forekommende i mange kløverudlæg, men at angrebene fortrinsvis er svage.

BEDEROER

Roenematoden (Heterodera schachtii) har været uden betydning i 1984.

Bedeuglen (Dicestra trifolii) og kåluglen (Mamestra brassicae) og knoporme (Agrotis segetum) m.fl. I bederoemarkerne er der mange steder i landet set kraftige gnav bl.a. på bladene. I

enkelte marker er der tillige set angreb på roelegemet, fortrinsvis af knopormelarver. E. Bülow Skovborg, Silstrup, skriver, at der har været meget stærke angreb af uglelarver i rodfrugtafgrøderne. Sprøjtning med parathion har ikke haft nogen virkning, hvorimod sprøjtning med Decis har haft en meget god virkning, således at der næsten ikke kunne findes angreb på bederoebladene. P. Dalgaard, Fjerritslev, skriver, at der i Hanherred har været stærke angreb af knoporme og andre uglelarver. "Jeg vil skønne, at over 50% af alle bederoemarkerne er sprøjtet mod disse larver. Enkelte marker er sprøjtet op til 3 gange. Det eneste, der har haft tilfredsstillende effekt, er et pyrethroid i 50% overdosering. Der burde laves nogle undersøgelser omkring dette skadedyr, idet der nok vides for lidt". Carl Aage Pedersen, Ålborg, skriver, at alle bederoemarker har været angrebet af forskellige uglelarver. Der har været meget kraftige angreb, og i mange marker er over 50% af bladarealet blevet ædt. I roemarker, liggende op mod ærtemarken, har der været 100% afløvning 8-10 m ind i marken. Kun pyrethroiderne har virket tilfredsstillende. Dime-thoat-midlerne har ikke været effektive nok. En del har anvendt dimethoat, men har været nødsaget til at foretage en omsprøjtning med et pyrethroid. Jørgen Kristensen, Skive, skriver, at uglelarver nu er ved at være fuldt udviklet. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver, at gnavet af knopormelarver på rødderne af bederoer er ubetydeligt. Toppen har været stærkt gnavet af uglelarver, men er nu nogenlunde regenereret. Kr. Jensen, Kibæk, skriver, at der på de mest tørkefølsomme arealer, som ikke har været vandet, har været nogen gnav på roelegemet. G. Bång Jørgensen, Give, skriver, at der i mange bederoemarker er set ret stærke angreb af uglelarver på bladene. Der burde nok have været sprøjtet noget mere, end det var tilfældet. Angrebene fortsatte længe, fordi æglæg-

ningen i år har strakt sig over en lang periode. Svend Eg, Brande, skriver, at der stadig kan findes angreb af bedeugle-larver på bederoetoppene. Angrebene er oftest koncentreret i pletter, almindeligvis på under 50 m². J. Christian Madsen, Bramminge, skriver, at der findes udbredte angreb af uglelarver i bederoemarkerne på Ribe-Bramming-Agerbækegnen. Angrebet har resulteret i en stærk reduktion af bladmassen og pletvis næsten hel afløvning af roerne. Eftersom skadens omfang var ret fremtrædende og larverne næsten helt udvokset på det tidspunkt, da angrebene blev konstateret, blev der ikke foretaget nogen bekæmpelse.

Med det omfang, angrebet fik, ville det nok have været rigtigt, at der på et tidligere tidspunkt var foretaget en bekæmpelse med et pyrethroid. Fra Roskilde-Frederiksborg-egnen skriver Claus S. Madsen, Roskilde, at der i mange bederoemarker er set ret kraftige angreb af knoporme på såvel blade som rødder.

KÅLROER, RAPS O.A. KORSBLOMSTREDE

Kållusen (Brevicoryne brassicae) har i september måned kun optrådt med primært svage angreb. Jørgen Kristensen, Skive, skriver, at kållusen dér på egnen har været ret udbredt, men at der også har været så mange mariehøns, at der ikke forekom andre bladlusarter. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at der i flere kålroemarker er set enkelte planter med kållus.

Kålsommerfugle (Pieris brassicae og P. rapae) har været ret udbredte og til tider med kraftige angreb. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at mange kålarter har lidt meget under angreb af kålorme, især hvor der ikke er foretaget nogen bekæmpelse.

Krusesygegalmyggen (Contarinia nasturtii) har kun optrådt med ubetydelige og yderst svage angreb.

Kålfluer (Delia brassicae og D. floralis) har kun optrådt med yderst svage angreb og med færre angreb end i de nærmest foregående år. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver således, at kålfluelarver forekommer i de få kålroemarkers, der endnu findes på Herningegnen. Vi har dog ikke endnu modtaget meldinger om skader.

KARTOFLER

Coloradobillen (Leptinotarsa decemlineata). Statens Plantetilsyn har fundet coloradobiller eller larver på 4 lokaliteter i september måned. Den 3. september blev der fundet 7 biller i en have ved Hovborg, 4. september 36 larver i en kartoffelmark ved Grindsted, 6. september larver i en have ved Løgumkloster, og 19. september larver i en have ved Nakskov.

Knoporme (Agrotis segetum) har været ret udbredte og med ret kraftige angreb. Angrebene bedømmes dog som svagere end i 1983. Anders Aage Kuhr Laier, Viborg, skriver, at der i mange kartoffelmarker er set angreb af knoporme. Det er værst på de arealer, der ikke er vandet. I en del tilfælde er det så alvorligt, at det er gået ud over udbyttet og andre steder tillige kvaliteten af kartoflerne. Peder Stendevad, Grindsted, skriver, at gnav efter knoporme kan ses i nogle kartoffelknolde, men at smælderlarvegnavet er værre. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at der i kartofler kan ses angreb af knoporme hist og her.

Ole Bagger

SYGDOMME OG SKADEDYR PÅ HAVEBRUGSPANTER

Phytophthora porri er iagttaget i flere porrekulturer, hvor svampen i større eller mindre grad har fremkaldt de typiske hvidlige nekroser i bladene. Nogle af angrebene kan med sikkerhed føres tilbage til, at der er holdt et meget anstrengt sædskifte.

Valmueskimmel (Peronospora arborescens) har angrebet meget stærkt i flere marker med opiatvalmuer. Angrebene forekom både på blade og stængler. Ved stængelangrebene var det typisk, at stænglen var stærkt krummet.

Kålskimmel (Peronospora brassicae) er konstateret med meget stærke angreb i nogle blomkålssorter. Angrebene forekom foruden på bladene også i selve blomkålshovedet, hvor der var en meget kraftig sporangieproduktion.

Rosenskimmel (Peronospora sparsa) optræder stadig med angreb af forskellig styrke både i væksthuse og på friland. Den høje luftfugtighed har øjensynligt virket befordrende på angrebene.

Spinatskimmel (Peronospora spinaciae) forvolder temmelig store skader både i frøafgrøder og i kulturer til konsum.

Jordbærmeldug (Sphaerotheca macularis) har bredt sig meget stærkt i Zefyr, hvor der ikke er foretaget en bekæmpelse af sygdommen. Svampeangrebet er i nogle tilfælde konstateret meget dybt i planterne.

Rosenmeldug (Sphaerotheca pannosa) er konstateret med meget udbredte angreb både i væksthuse og på friland. I væksthuse

er der i nogle tilfælde konstateret en mangelfuld virkning af sprøjtning mod svampen. Svovlfordampning er i de tilfælde taget i brug igen for at kunne holde svampen nede.

Diaporthe eres (Phomopsis oblonga) er i forbindelse med undersøgelser af elmegrene for elmesyge fundet i mange grene, hvor svampen har været medvirkende til nedvisning af dem.

Platansyge (Gnomonia veneta) findes meget udbredt i plataner. Angrebene forekommer især meget udbredt i de nyplantede træer i byer, når der er anvendt store planter. Disse kan have vanskeligt ved at komme i gang og er på den måde mere disponerede for sygdommen.

Rosenstråleplet (Diplocarpon rosae) er en meget almindelig sygdom i privathaver, hvor der ikke bliver gennemført en effektiv bekæmpelse.

Løggråskimmel (Botrytis allii) er iagttaget i flere partier kepaløg. De udbredte angreb må for en stor del tilskrives, at det ikke har været muligt at få en ordentlig afgroning af løgene på grund af de daglige regnbyger, måneden har været præget af.

Gråskimmel (Botrytis cinerea) har haft gode betingelser i denne måned, dels har der været en høj luftfugtighed, dels har temperaturen ligeledes været forholdsvis høj. I væksthuse er der f.eks. konstateret angreb på Allamanda, Begonia og Cyclamen. På friland er der bl.a. fundet stærke angreb i 1/0 og 2/0 af Alnus glutinosa og Crataegus oxyacantha.

Fusarium lateritium er flere gange fundet ved undersøgelse for elmesyge af materiale fra elm, endvidere er svampen konstateret i svækkede røn (Sorbus aucuparia).

Fusarium moniliforme er fundet i en enkelt mark med sukermajs, hvor svampen havde angrebet i kolberne, så mange af frøene var helt gennemvævet af mycelium.

Fusarium oxysporum med dens specialformer er stadig meget almindelig som skadevolder. Der er således fundet angreb af den i væksthuskulturer som Dracaena, Freesia, Schefflera og Vinca roseum. Endvidere er svampen fundet på friland i kepaløg og tulipan. Både ved angrebene i væksthus og på friland tyder meget på, at planterne skal være svækket af andre årsager, før Fusarium oxysporum kan fortsætte ødelæggelserne.

Stængelnematoder (Ditylenchus dipsaci) er fundet i forskellige afgrøder på friland, f.eks kan det nævnes, at der er fundet angreb i kepaløg og i Polemonium.

Bladnematoder (Aphelenchoides spp.) har fremkaldt nekroser i bladene på Chrysanthemum og i Begonia.

Tusindben (Blanjulus guttulatus) har været medvirkende til ødelæggelser i både kartofler og gulerødder. Det har efter skadernes udseende ikke været muligt at afgøre, hvorvidt dette tusindben har eneret på skaderne.

Thrips (Thrips spp.) har sædvanen tro bredt sig stærkt i denne efterårsmåned; der er således iagttaget stærke skader på bladene af Ficus, Phoenixpalmer og Yucca.

Gåsebille (Phyllopertha horticola). Larveangrebet i græsplæner har specielt på de lettere jorde i Midtjylland været meget stærkt. I nogle tilfælde omtales angrebene som så ødelæggende, at det har været nødvendigt at lægge store dele af plænerne om.

Ærtevikler (Grapholita nigricana) har øjensynligt fået større udbredelse med den tiltagende dyrkning af ærter i landbruget. I sene hold ærter er der fundet, at en meget stor procentdel af ærterne er ødelagt af larvegnav.

Stankelben (Tipulidae) havde en meget stærk flyvning i begyndelsen af måneden, og allerede i slutningen af måneden blev der konstateret skader i græsplæner. Dette tidlige skadebillede kunne tyde på, at flyvningen og parringen er begyndt meget tidligere på året, så larverne nu har nået en størrelse, der betinger de store ødelæggelser.

Fugleedderkop (Theraphosidae) bliver til stadighed anklaget for at følge med Yucca-palmer ud til private; men endnu er det ikke lykkedes, hverken for Statens Skadedyrlaboratorium eller Planteværnscentret, at få forelagt ét eneste eksemplar af insektet.

Lars A. Hobolth